

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

Αθήνα, 24 Απριλίου 2012

Η ετήσια Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2011

Στη σημερινή 79η Ετήσια Γενική Συνέλευση των Μετόχων της Τράπεζας της Ελλάδος, ο Διοικητής κ. Γεώργιος Α. Προβόπουλος παρουσίασε την Ετήσια Έκθεση για την ελληνική οικονομία για το έτος 2011. Ακολουθεί το πλήρες κείμενο της ομιλίας του Διοικητή.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α. ΠΡΟΒΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΤΗΝ 79^Η ΕΤΗΣΙΑ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ

24 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2012

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΙΑΚΥΒΕΥΜΑ ΚΑΙ Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΞΟΔΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

ΟΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΙΝΑΙ ΣΗΜΕΡΑ ΕΥΝΟΪΚΟΤΕΡΕΣ, ΑΛΛΑ Η ΕΞΟΔΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΘΑ ΕΞΑΡΤΗΘΕΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΑ ΑΠΟ ΤΗ ΒΟΥΛΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΕΙ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ

Το ιστορικό διακύβευμα παραμένει

Δύο χρόνια μετά το πρώτο Μνημόνιο, βρισκόμαστε σήμερα μπροστά σε μια νέα πρόκληση, ιδιαίτερα κρίσιμη για το μέλλον της χώρας. Παρά την πρόοδο που συντελέστηκε, οι ολιγωρίες, οι καθυστερήσεις και η ύφεση, κατά το ενδιάμεσο διάστημα, επιδείνωσαν τη δυναμική του δημόσιου χρέους και κατέστησαν αναπόφευκτη τη νέα συμφωνία χρηματοδοτικής στήριξης. Η νέα συμφωνία και το πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής διαμορφώνουν ευνοϊκότερες συνθήκες για τη συνέχιση της προσπάθειας και αποτελούν έμπρακτη απόδειξη της βούλησης των εταίρων μας να τη στηρίξουν. Από την άλλη πλευρά, το διεθνές περιβάλλον παραμένει ρευστό και εξακολουθεί να επικρατεί αβεβαιότητα για την πορεία της παγκόσμιας οικονομίας και την εξέλιξη της κρίσης χρέους στις ευρωπαϊκές οικονομίες.

Αυτά τα αντικειμενικά δεδομένα στο εσωτερικό και το εξωτερικό δεν επιτρέπουν καμία χαλάρωση ή εφησυχασμό. Για να αξιοποιηθεί η νέα ευκαιρία, πρέπει τώρα να

εφαρμοστούν, χωρίς χρονοτριβή, όσα έχουν συμφωνηθεί και να καλυφθούν τα κενά που άφησαν οι καθυστερήσεις των προηγούμενων ετών. Για την έξοδο από την κρίση δεν υπάρχει εύκολος δρόμος. Η προσαρμογή πρέπει να συνεχιστεί με αποφασιστικότητα.

Η τρέχουσα προεκλογική περίοδος έχει εκ των πραγμάτων επιβραδύνει την υλοποίηση των προγραμματισμένων αλλαγών. Αν μετά τις εκλογές τεθεί εν αμφιβολή η βούληση της νέας κυβέρνησης και της κοινωνίας να εφαρμοστεί το πρόγραμμα, οι σημερινές ευνοϊκές προοπτικές θα αντιστραφούν και η χώρα κινδυνεύει να περιέλθει γρήγορα σε κατάσταση ιδιαίτερα δυσχερή με αρνητικό αντίκτυπο και στην ψυχολογία των πολιτών.

Έτσι, το ιστορικό διακύβευμα παραμένει και είναι καίριο:

Συντεταγμένη και επίπονη προσπάθεια για την ανασυγκρότηση της οικονομίας εντός της ζώνης του ευρώ με τη συμπαράσταση των εταίρων μας

ή

άτακτη οπισθοδρόμηση, οικονομική και κοινωνική, δεκαετίες πίσω, που θα οδηγούσε τελικά τη χώρα εκτός της ζώνης του ευρώ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

Οι ολιγωρίες και η παρελκυστική τακτική πολλαπλασίασαν το κόστος της προσαρμογής

Η δανειακή σύμβαση και η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στην αναδιάρθρωση του δημόσιου χρέους, που συνεπάγεται σημαντική μείωσή του, κλείνουν μια φάση της κρίσης. Με τη βοήθεια των εταίρων, με προσπάθεια και υψηλό κόστος πραγματοποιήθηκαν αλλαγές που ήταν σημαντικές, αλλά ανεπαρκείς σε σχέση με το μέγεθος του οικονομικού προβλήματος. Γι' αυτό, μετά το πρώτο Μνημόνιο χρειάστηκαν αλλεπάλληλες αναθεωρήσεις των στόχων του προγράμματος. Οι αναθεωρήσεις θα είχαν αποφευχθεί, αν είχαμε εξ αρχής αποδεχθεί τη δική μας απόλυτη ευθύνη. Δηλαδή την ευθύνη ότι πρέπει να αλλάξουμε πορεία, γιατί το στρεβλό πρότυπο ανάπτυξης που ακολουθούσαμε είχε πλέον καταρρεύσει.

Αυτό δεν συνέβη ή τουλάχιστον δεν συνέβη στον απαιτούμενο βαθμό. Το Μνημόνιο, το οποίο περιλάμβανε αλλαγές που έπρεπε να έχουν εφαρμοστεί προ πολλού, αντιμετωπίστηκε αμυντικά, θεωρούμενο ως έξωθεν επιβολή. Η τακτική όμως αυτή είχε το ακριβώς αντίθετο αποτέλεσμα: πολλαπλασίασε το κόστος, βάθυνε και παρέτεινε την ύφεση.

Μια νέα ελπιδοφόρα αφετηρία: κερδήθηκε μια μάχη, αλλά ο πόλεμος συνεχίζεται

Φθάσαμε έτσι στην αναδιάρθρωση του χρέους και τη νέα δανειακή σύμβαση, επιλογές οι οποίες υπό τις συνθήκες που είχαν διαμορφωθεί ήταν πλέον αναπόφευκτες. Με τη συμφωνία βελτιώνεται η δυναμική του δημόσιου χρέους και δημιουργείται ένα ευνοϊκότερο πλαίσιο για την οικονομία. Κλείνει έτσι, με σοβαρό κοινωνικό κόστος, αλλά χωρίς καταστροφικές συνέπειες, μια επικίνδυνη φάση της κρίσης και δημιουργείται μια ελπιδοφόρα αφετηρία. Κερδήθηκε μια μάχη, όχι όμως ο πόλεμος, ο οποίος συνεχίζεται. Γι' αυτό δεν δικαιολογείται καμία χαλάρωση ή εφησυχασμός. Αντίθετα, επιβάλλονται συνεχής επαγρύπνηση, ένταση της προσπάθειας, ταχύτεροι ρυθμοί. Για να πετύχουμε, πρέπει να προχωρήσουμε άμεσα σε ουσιαστικές ποιοτικές αλλαγές. Οι αλλαγές αφορούν κυρίως τη λειτουργία του κράτους, της δημόσιας διοίκησης και γενικότερα τους θεσμούς, το πολιτικό σύστημα, τη δικαιοσύνη, τους κοινωνικούς εταίρους, τις αξίες και νοοτροπίες που διαμορφώνουν συμπεριφορές.

Απαιτείται κοινωνική και πολιτική συμφωνία στο μείζον, που είναι η ευρωπαϊκή προοπτική και η ανάπτυξη

Για να προχωρήσουν οι αλλαγές αυτές, απαιτείται η μέγιστη δυνατή συναίνεση στην κοινωνία και τις πολιτικές δυνάμεις.

Οι πολίτες πρέπει να πειστούν για την αναγκαιότητα των αλλαγών τις οποίες συνεπάγεται η ευρωπαϊκή επιλογή. Να κατανοήσουν ότι ενδεχόμενη αποτυχία ισοδυναμεί με καταστάσεις που θα πολλαπλασίαζαν τις απώλειες και θα διαρρήγνυαν ανεπανόρθωτα την κοινωνική συνοχή.

Οι πολιτικές δυνάμεις ευκαίω είναι να συμφωνήσουν πάνω σε αυτά που τις ενώνουν, δηλαδή την ευρωπαϊκή προοπτική της χώρας και την ανάπτυξη, διασφαλίζοντας τη συνέχεια του κράτους.

Οι αλλαγές είναι σήμερα εφικτές

Βρισκόμαστε σήμερα σε πλεονεκτικότερη θέση για αποτελεσματική δράση. Οι αντικειμενικές δυνατότητες υπάρχουν:

- Η αναδιάρθρωση του χρέους μειώνει σημαντικά το ύψος των δανειακών υποχρεώσεων, διευκολύνοντας τη δημοσιονομική προσαρμογή.
- Η δανειακή σύμβαση και το οικονομικό πρόγραμμα που τη συνοδεύει ψηφίστηκαν από τη Βουλή με μεγάλη πλειοψηφία.
- Το δημοσιονομικό έλλειμμα παραμένει μεν υψηλό, έχει όμως περιοριστεί σημαντικά. Η επιδιωκόμενη επίτευξη πρωτογενών πλεονασμάτων από το 2013 είναι τώρα εφικτή.
- Έχουν συνειδητοποιηθεί ευρύτερα από την κοινωνία η κρισιμότητα της κατάστασης και η ανάγκη ριζοσπαστικών αλλαγών για να παραμείνει η χώρα στο ευρωπαϊκό πλαίσιο.
- Το τραπεζικό σύστημα επέδειξε αντοχές σε μια δύσκολη περίοδο και σήμερα προσβλέπει στην ανασυγκρότησή του, που θα του επιτρέψει να λειτουργήσει πιο αποτελεσματικά προς όφελος της οικονομίας.

Οι παράγοντες που προαναφέρθηκαν διευκολύνουν την οικονομία αρχικά να ανακάμψει και, στη συνέχεια, να τεθεί σε σταθερή αναπτυξιακή τροχιά. Ωστόσο οι κίνδυνοι παραμένουν υψηλοί και η αβεβαιότητα μεγάλη.

Η ύφεση και η ανεργία εξελίχθηκαν δυσμενέστερα από ό,τι αναμενόταν

- Η οικονομική ύφεση που άρχισε το 2008 συνεχίζεται αμείωτη. Το 2011 το πραγματικό ΑΕΠ μειώθηκε κατά 6,9%. Η κατάσταση επιδεινώθηκε το δ' τρίμηνο, αντανakλώντας, μεταξύ άλλων, το γεγονός ότι η αβεβαιότητα παρέμενε αυξημένη. Στην υποχώρηση του ΑΕΠ συνέβαλε η μείωση τόσο της κατανάλωσης όσο και των επενδύσεων. Η πτώση μάλιστα των επενδύσεων υπερέβη το 20%.
- Στην επιδείνωση του ΑΕΠ το δ' τρίμηνο του 2011 συνετέλεσε και η ανακοπή της ανοδικής πορείας των εξαγωγών αγαθών, ύστερα από τέσσερα τρίμηνα συνεχούς αύξησης. Έτσι, κατά μέσο όρο το 2011 οι εξαγωγές αγαθών αυξήθηκαν, αλλά βραδύτερα απ' ό,τι το 2010 (3,6% έναντι 5,4%). Η υποχώρηση των εξαγωγών το δ' τρίμηνο εκτιμάται ότι αντανakλά την επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας στους εμπορικούς μας εταίρους, αλλά και τη δυσχερέστερη πρόσβαση των εξαγωγικών επιχειρήσεων σε τραπεζικές και εμπορικές πιστώσεις.
- Όσον αφορά τις εξελίξεις στην πλευρά της προσφοράς, σημειώνεται η μεγάλη μείωση του προϊόντος στο δευτερογενή τομέα (σχεδόν διπλάσια απ' ό,τι τον προηγούμενο χρόνο: -12% έναντι -6,1%). Εντεινόμενη ήταν η πτώση και στον τριτογενή τομέα (-5,9% έναντι -3,1%). Αντίθετα, το προϊόν του αγροτικού τομέα

αυξήθηκε κατά 2,5%, λόγω όμως του μικρού μεγέθους του τομέα επηρέασε ελάχιστα το ρυθμό μείωσης του συνολικού ΑΕΠ.

- Η κάμψη της παραγωγής ήταν η κυριότερη αιτία της καθαρής απώλειας 300 περίπου χιλιάδων θέσεων εργασίας και της διόγκωσης του αριθμού των ανέργων κατά σχεδόν 250 χιλιάδες άτομα.
- Οι συνθήκες στο χρηματοπιστωτικό τομέα επιδεινώθηκαν. Ο ρυθμός πιστωτικής επέκτασης προς τον ιδιωτικό τομέα, ο οποίος υποχωρεί συνεχώς από το 2008, έγινε αρνητικός το 2011. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται εν μέρει στη μείωση της ζήτησης δανειακών κεφαλαίων λόγω της ύφεσης. Σημαντικό ρόλο όμως διαδραμάτισε και η μειωμένη ρευστότητα του τραπεζικού συστήματος, αποτέλεσμα της απώλειας εμπιστοσύνης που δημιούργησε η δημοσιονομική κρίση. Σήμερα υπάρχει μεγάλος αριθμός υγιών επιχειρήσεων που υφίστανται τις συνέπειες του περιορισμού της τραπεζικής χρηματοδότησης.

Το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης μειώθηκε το 2011, αλλά η επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων για το 2012 θα απαιτήσει συνεχή προσπάθεια

Το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης μειώθηκε ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2011 κατά 1,2 εκατοστιαία μονάδα, ενώ το πρωτογενές έλλειμμα μειώθηκε κατά 2,5% του ΑΕΠ. Εξάλλου, το α' τρίμηνο του 2012 το ταμειακό έλλειμμα του Κρατικού Προϋπολογισμού μειώθηκε αισθητά σε σύγκριση με το α' τρίμηνο του 2011, ενώ καταγράφηκε πρωτογενές πλεόνασμα της τάξεως του 0,5% του ΑΕΠ, έναντι πρωτογενούς ελλείμματος 0,5% του ΑΕΠ την αντίστοιχη περίοδο του 2011. Οι πρωτογενείς δαπάνες μειώθηκαν μεν, αλλά λιγότερο από ό,τι επιδιωκόταν, εξαιτίας των αυξημένων επιχορηγήσεων προς τα ασφαλιστικά ταμεία. Η επίτευξη των στόχων για ολόκληρο το έτος θα απαιτήσει επομένως συνεχή προσπάθεια.

Ταυτόχρονα, μεγάλη είναι η αβεβαιότητα και στο διεθνές περιβάλλον

Η παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα επιβραδύνθηκε το 2011, λόγω της κρίσης χρέους στις προηγμένες οικονομίες, της γενικευμένης υποχώρησης της εμπιστοσύνης, καθώς και των υψηλών διεθνών τιμών των βασικών εμπορευμάτων.

Η πορεία ανάκαμψης της παγκόσμιας οικονομίας υπέστη πλήγμα στα τέλη του 2011 από την αύξηση της αβεβαιότητας λόγω της εντεινόμενης κρίσης χρέους στη ζώνη του ευρώ. Οι κίνδυνοι που περιβάλλουν τις προβλέψεις για το 2012 παραμένουν υψηλοί. Ο ρυθμός ανόδου του ΑΕΠ εκτιμάται ότι θα επιβραδυνθεί τόσο στις αναδυόμενες όσο και στις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Η ζώνη του ευρώ εισέρχεται σε ήπια ύφεση το 2012, με αυξημένους όμως κινδύνους για επιδείνωση της κατάστασης, αν υπάρξει όξυνση της κρίσης χρέους και αν οι τιμές των βασικών εμπορευμάτων αυξηθούν περαιτέρω.

Για να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις αυτές, το Ευρωσύστημα επιστράτευσε συμβατικά και μη συμβατικά μέτρα. Παράλληλα, για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των αγορών αυξήθηκε η "δύναμη πυρός" των μηχανισμών στήριξης.

Προβλέψεις των βασικών μεγεθών για το 2012

Οι διαθέσιμοι βραχυχρόνιοι δείκτες για τους πρώτους μήνες του 2012 υποδηλώνουν ότι η ύφεση στη χώρα θα συνεχιστεί και εφέτος.

- Η Τράπεζα της Ελλάδος εκτιμά ότι ο μέσος ετήσιος ρυθμός μείωσης του ΑΕΠ θα πλησιάσει το 5%, δηλαδή η ύφεση θα είναι λιγότερο έντονη από ό,τι το 2011, υπό την προϋπόθεση βεβαίως ότι τα μέτρα διαρθρωτικού χαρακτήρα θα εφαρμοστούν χωρίς καθυστέρηση.

- Το μέσο ποσοστό ανεργίας θα αυξηθεί εφέτος σε σύγκριση με το 2011 και θα υπερβεί το 19%, έναντι 17,7% πέρυσι.
- Η αναμενόμενη το 2012-13 μείωση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, σε συνδυασμό και με την προβλεπόμενη εξέλιξη των τιμών, οδηγεί σε αισθητή βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, που θα συμβάλει σε άνοδο των εξαγωγών και υποκατάσταση των εισαγωγών. Ειδικότερα, εκτιμάται ότι έως το τέλος του 2012 θα έχουν ανακτηθεί τα 2/3 έως 3/4 της συνολικής απώλειας της ανταγωνιστικότητας κόστους της περιόδου 2001-2009. Επιπλέον, εντός του 2013 θα έχει ανακτηθεί πιθανόν ολόκληρη η απώλεια.
- Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών προβλέπεται να υποχωρήσει από 9,8% του ΑΕΠ το 2011 στο 7,5% περίπου το 2012, ενώ η υποχώρηση θα συνεχιστεί και τα επόμενα έτη.
- Τέλος, η πτωτική τάση του πληθωρισμού συνεχίζεται το 2012 και ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός αναμένεται να διαμορφωθεί γύρω στο 1,2%. Το 2013 ο πληθωρισμός αναμένεται να υποχωρήσει περαιτέρω, ενδεχομένως και κάτω από το 0,5%.

Η ύφεση επηρεάζει αρνητικά τις προσδοκίες και τροφοδοτεί τον φαύλο κύκλο

Οι υστερήσεις της δημοσιονομικής προσαρμογής και των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, οι αρνητικές εξελίξεις στην πραγματική οικονομία και οι δυσμενείς συνθήκες όσον αφορά την τραπεζική χρηματοδότηση, πέραν των άμεσων επιπτώσεων στα εισοδήματα και την ανεργία, εντείνουν την αβεβαιότητα για τις μελλοντικές εξελίξεις. Όσο συντηρείται ο φαύλος κύκλος δημοσιονομικής συστολής-ύφεσης-αβεβαιότητας, εξασθενεί η προοπτική της επίτευξης των στόχων για το έλλειμμα και το χρέος και ανατροφοδοτούνται αρνητικές προσδοκίες.

Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι ο φαύλος κύκλος οφείλεται στην ασκούμενη περιοριστική δημοσιονομική πολιτική. Η ερμηνεία έχει ασφαλώς βάση. Είναι όμως μονοδιάστατη, γιατί δεν λαμβάνει υπόψη ότι η δημοσιονομική προσαρμογή, εκτός από τη μείωση της συνολικής ζήτησης που επιφέρει, επηρεάζει και τις προσδοκίες. Θετικές προσδοκίες μπορούν να δημιουργηθούν όταν:

- η δημοσιονομική προσαρμογή πείθει ότι αποτελεί τμήμα ενός αξιόπιστου μεσοπρόθεσμου προγράμματος, που αποσκοπεί στη μείωση του μεριδίου του δημόσιου τομέα στην οικονομία,
- υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις ότι το πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής έχει μεγάλη πιθανότητα επιτυχίας και διασφαλίζεται η συνέχειά του, ανεξάρτητα από ενδεχόμενες πολιτικές μεταβολές.

Όταν συντρέχουν αυτές οι προϋποθέσεις, εδραιώνονται θετικές προσδοκίες και ενισχύονται δευτερογενώς η κατανάλωση και οι επενδύσεις. Οι δευτερογενείς αυτές επιδράσεις αντισταθμίζουν, σε κάποιο βαθμό, την υποχώρηση της ζήτησης που επήλθε από τη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος και οδηγούν σταδιακά στην ανάκαμψη.

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΙ ΧΩΡΙΣ ΧΡΟΝΟΤΡΙΒΗ ΚΑΙ ΜΕ ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΜΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕ ΕΠΙΔΙΩΞΗ ΤΗΝ ΕΞΟΔΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Εθνική στρατηγική για τη συντεταγμένη ανασυγκρότηση της οικονομίας

Σήμερα είναι πλέον αντιληπτό ότι οι αλλαγές που έγιναν ήταν ανεπαρκείς.

- Τόσο το δημοσιονομικό όσο και το εξωτερικό έλλειμμα παραμένουν ακόμη υψηλά. Δηλαδή η χώρα εξακολουθεί να ζει πέρα από τις δυνατότητές της, χάρη στη χρηματοδοτική στήριξη των εταίρων μας.

- Σοβαρές διαρθρωτικές αδυναμίες του δημόσιου τομέα διατηρούνται, ακόμη και σε περιπτώσεις που έχουν νομοθετηθεί ρυθμίσεις για την εξάλειψή τους.
- Οι στρεβλώσεις στις αγορές αντιστρατεύονται τον ανταγωνισμό και παρεμποδίζουν την ανάπτυξη.
- Η ανταγωνιστικότητα, παρά τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας κόστους, υστερεί σημαντικά ως προς τη διαρθρωτική της διάσταση.

Είναι φανερό ότι το έργο που έχουμε μπροστά μας είναι δύσκολο και απαιτεί επίμονη και πολυετή προσπάθεια.

Ανάκαμψη και ανάπτυξη με κινητοποίηση του ιδιωτικού επιχειρηματικού τομέα

Μια οικονομική στρατηγική για την ανάκαμψη και την ανάπτυξη αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα. Αν δεν περιοριστεί η ύφεση, τίθενται υπό αίρεση και οι δημοσιονομικοί στόχοι. Στις σημερινές συνθήκες, ανάπτυξη σημαίνει πρωτίστως κινητοποίηση του ιδιωτικού επιχειρηματικού τομέα. Όμως αυτό δεν μπορεί να συμβεί όσο το κράτος εξακολουθεί να έχει δεσπόζουσα θέση στην οικονομία. Δεν μπορεί επίσης να συμβεί όσο υπάρχουν υψηλά δημόσια ελλείμματα και χρέη. Τέλος, δεν μπορεί να υπάρξει ανάπτυξη όσο επικρατεί κλίμα αβεβαιότητας και δυσπιστίας για τις προοπτικές της οικονομίας.

Προαπαιτούμενα συνεπώς της ανάπτυξης είναι:

- Η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης και η άρση της αβεβαιότητας.
- Η δημιουργία περιβάλλοντος που θα ευνοεί την επιχειρηματική πρωτοβουλία.
- Η μεταφορά πόρων από τον υπερτροφικό δημόσιο τομέα προς την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών στον ιδιωτικό τομέα και, γενικότερα, από τον τομέα των μη διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών προς τον τομέα των διεθνώς εμπορεύσιμων.

Δράσεις για την ανάπτυξη

Η Τράπεζα της Ελλάδος έχει επισημάνει από το 2010 την ανάγκη ενός συνεκτικού Σχεδίου Δράσης για την Ανάπτυξη, το οποίο θα βαδίζει παράλληλα με τη δημοσιονομική προσαρμογή, θα εξειδικεύει τις διαρθρωτικές πολιτικές και θα παρέχει ένα πλαίσιο για το συντονισμό των δράσεων των δημόσιων φορέων που ενισχύουν την ανάπτυξη, χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο τους δημοσιονομικούς στόχους.

Ενα τέτοιο σχέδιο απαιτείται κατ' εξοχήν σήμερα, με τις ακόλουθες επιδιώξεις:

Επιδιώξεις άμεσης απόδοσης

- Μεταρρυθμίσεις που θα συμβάλουν στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, όπως είναι η αντιμετώπιση της γραφειοκρατίας και η ελάφρυνση του διοικητικού βάρους των επιχειρήσεων, η απλοποίηση του κανονιστικού-ρυθμιστικού πλαισίου και η αποκατάσταση του ανταγωνισμού στις αγορές.
- Επιτάχυνση του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων, οι οποίες, πέραν των εσόδων που μειώνουν το χρέος, δημιουργούν πρόσθετες επενδύσεις, ώστε να αξιοποιηθούν τα περιουσιακά στοιχεία που αποκτώνται. Οι αποκρατικοποιήσεις δημιουργούν

ευκαιρίες για ξένες άμεσες επενδύσεις, οι οποίες συνεπάγονται μεταφορά τεχνολογίας και βελτίωση της παραγωγικότητας.

- Ταχύτερη αξιοποίηση των πόρων του ΕΣΠΑ και εξασφάλιση πόρων από διεθνείς οργανισμούς, όπως η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, για την επανεκκίνηση σημαντικών έργων υποδομής που έχουν διακοπεί.

Διαρθρωτικές αλλαγές για τη μετάβαση σε ένα νέο αναπτυξιακό πρότυπο

Πέρα όμως από τα μέτρα άμεσης απόδοσης, χρειάζεται μια μακρόπνοη πολιτική για την ανάπτυξη. Η πολιτική αυτή πρέπει να επιδιώξει σήμερα μεταρρυθμίσεις που θα ενθαρρύνουν τη μετάβαση σε ένα νέο εξωστρεφές αναπτυξιακό πρότυπο. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές πρέπει να εστιαστούν στην αλλαγή των δομών της παραγωγής και την άρση των στρεβλώσεων. Η είσοδος στη ζώνη του ευρώ δεν επέφερε σοβαρές διαφοροποιήσεις στη δομή της παραγωγικής δραστηριότητας, με αποτέλεσμα να διατηρείται χαμηλό το επίπεδο της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας.

Τα δύο τελευταία χρόνια υπήρξε βελτίωση της ανταγωνιστικότητας κόστους, η οποία οφείλεται κυρίως στη μείωση του σχετικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Αυτή είναι μία θετική εξέλιξη. Αλλά δεν αρκεί. Διατηρήσιμη άνοδος της ανταγωνιστικότητας μπορεί να στηριχθεί μόνο στη συνεχή βελτίωση της παραγωγικότητας. Και για να επιτευχθεί αυτό, απαιτούνται διαρθρωτικές αλλαγές που θα άρουν τα εμπόδια και θα επιτρέψουν τη μεταφορά πόρων προς την παραγωγή διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών. Τελικός στόχος είναι η διεύρυνση των εξαγωγών και η υποκατάσταση των εισαγωγών, δηλαδή η ενίσχυση της θέσης των εγχώριων προϊόντων στην εξωτερική και την τοπική αγορά. Στην κατεύθυνση αυτή συμβάλλουν αποφασιστικά οι διαρθρωτικές αλλαγές που αποσκοπούν στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος φιλικού προς την επιχειρηματικότητα και στην προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων. Τέτοιες αλλαγές είναι:

- η ενδυνάμωση του ανταγωνισμού στις αγορές αγαθών, υπηρεσιών και παραγωγικών συντελεστών,
- ο εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης,
- η εξασφάλιση σταθερού φορολογικού συστήματος, φιλικού προς την ανάπτυξη,
- η επιτάχυνση των διαδικασιών απονομής της δικαιοσύνης,
- ο εξορθολογισμός και η απλοποίηση του κανονιστικού-ρυθμιστικού περιβάλλοντος,
- η ενθάρρυνση της καινοτομίας, της έρευνας και της εξωστρέφειας,
- η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης.

Τίποτε από αυτά δεν είναι νέο. Η αναγκαιότητά τους έχει αναγνωριστεί και για πολλά έχουν αποφασιστεί μέτρα. Ωστόσο, ο ρυθμός υλοποίησής τους παραμένει βραδύς, με αποτέλεσμα να μην είναι ακόμη ορατές οι θετικές τους επιδράσεις. Στη σημερινή κρίσιμη συγκυρία, όλες αυτές οι αλλαγές πρέπει πλέον να προωθηθούν ταυτόχρονα, με τόλμη, αποφασιστικότητα και ασφαλώς χωρίς εκπτώσεις.

Η ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΘΑ ΣΥΜΒΑΛΕΙ ΣΤΗΝ ΑΝΑΚΑΜΨΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Αλληλεπιδρούν η ύφεση και οι χρηματοδοτικές ροές

Η δημοσιονομική κρίση και το κλίμα αβεβαιότητας επιδείνωσαν τις χρηματοπιστωτικές συνθήκες τα δύο τελευταία χρόνια. Η αμφισβήτηση της δυνατότητας εξόδου της οικονομίας από τον φαύλο κύκλο συμπάρεσυρε τις τράπεζες, με επακόλουθα τον αποκλεισμό τους από τις διεθνείς αγορές και τη συνεχή υποχώρηση των καταθέσεων: από τα τέλη του 2009 μέχρι το Φεβρουάριο του 2012 οι τραπεζικές καταθέσεις του

ιδιωτικού τομέα μειώθηκαν κατά περισσότερο από 70 δισεκ. ευρώ, ποσό που ισοδυναμεί με το ένα τρίτο περίπου του ΑΕΠ. Έτσι περιορίστηκαν αισθητά οι χρηματοδοτικές δυνατότητες των τραπεζών.

Για την ανάκαμψη της οικονομίας πρέπει να τεθεί σε κίνηση ένας ενάρετος κύκλος, όπου η βελτίωση των προοπτικών της οικονομίας θα υποβοηθή την ενδυνάμωση του τραπεζικού συστήματος, έτσι ώστε αυτό να διοχετεύει δανειακούς πόρους στην πραγματική οικονομία, να ανατροφοδοτεί τις θετικές προοπτικές κ.ο.κ.

Η βελτίωση των χρηματοδοτικών δυνατοτήτων είναι εφικτή

Η βελτίωση των δυνατοτήτων χρηματοδότησης της οικονομίας μπορεί να επιτευχθεί με τους ακόλουθους τρόπους:

Πρώτον, με την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης, η οποία θα μπορούσε σε πρώτη φάση να επαναφέρει στις τραπεζικές καταθέσεις αποθησαυρισμένα τραπεζογραμμάτια ύψους 10-15 δισεκ. ευρώ και ακολούθως να ενθαρρύνει τον επαναπατρισμό κεφαλαίων. Αυτό θα βελτίωνε ουσιαστικά τη ρευστότητα.

Δεύτερον, με την προσέλκυση χρηματοδοτικών πόρων από πηγές πέραν του τραπεζικού συστήματος. Δύο είναι οι πηγές που πρέπει να αναφερθούν σχετικά. Οι ιδιωτικοποιήσεις, οι οποίες θα αποφέρουν 19 δισεκ. ευρώ έως το 2015, κυρίως με εισροή κεφαλαίων από το εξωτερικό, εκτιμάται ότι θα οδηγήσουν σε πολύ μεγαλύτερες συνολικές εισροές, αν συνυπολογιστούν και οι πρόσθετες επενδύσεις που θα απαιτηθούν για την αξιοποίηση των αποκτώμενων περιουσιακών στοιχείων. Επιπλέον, η ροή χρηματοδοτικών πόρων προς τις επιχειρήσεις μπορεί να ενισχυθεί με ποσά 15 περίπου δισεκ. ευρώ, εφόσον βελτιωθεί η απορροφητικότητα των κονδυλίων του ΕΣΠΑ. Τέλος, θα πρέπει να προστεθούν και τα διαθέσιμα κεφάλαια από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

Η ανασυγκρότηση του τραπεζικού συστήματος

Ο κύριος παράγοντας που θα επιτρέψει τη βελτίωση των χρηματοπιστωτικών συνθηκών είναι η ισχυροποίηση και ανασυγκρότηση του τραπεζικού συστήματος, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη.

Το 2012 θα αποτελέσει έτος-ορόσημο για τη διαμόρφωση της μελλοντικής φυσιογνωμίας του τραπεζικού συστήματος. Οι τράπεζες καλούνται να αντιμετωπίσουν τις ζημίες που έχουν ως γενεσιουργό αίτιο τη δημοσιονομική κρίση. Κατ' αρχάς οι τράπεζες βαρύνονται από το γεγονός ότι τοποθέτησαν κεφάλαια σε μια μορφή επένδυσης που μέχρι πρόσφατα εθεωρείτο ασφαλής, δηλαδή σε ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου. Όπως προκύπτει από τα δημοσιευθέντα αποτελέσματα των τραπεζών, η επίπτωση αυτή είναι πολύ μεγάλη. Επιπλέον οι τράπεζες αντιμετωπίζουν, λόγω της παρατεταμένης ύφεσης, την αυξημένη δυσκολία νοικοκυριών και επιχειρήσεων να εξυπηρετούν κανονικά τις δανειακές τους υποχρεώσεις. Οι ανωτέρω εξελίξεις επιβάλλουν ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης των τραπεζών, η διαδικασία για την οποία έχει ήδη δρομολογηθεί.

Η Τράπεζα της Ελλάδος, ήδη από τις αρχές του 2011, διαβλέποντας τις προκλήσεις, άρχισε να σχεδιάζει, σε συνεργασία με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, σειρά ενεργειών για τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Οι ενέργειες αυτές περιλαμβάνουν κυρίως τα εξής:

- κάλυψη των βραχυχρόνιων αναγκών ρευστότητας μέσω του Ευρωσυστήματος,
- διαμόρφωση, σε συνεργασία με την Πολιτεία, νομικού πλαισίου εξυγίανσης και αναδιάρθρωσης πιστωτικών ιδρυμάτων και εφαρμογή του όπου χρειάστηκε,

- εξασφάλιση μέσω του Προγράμματος Στήριξης πόρων ύψους 50 δισεκ. ευρώ για την ανακεφαλαιοποίηση και την αναδιάρθρωση του τραπεζικού συστήματος.

Επιδίωξη: ένα υγιές, ισχυρό και ανταγωνιστικό τραπεζικό σύστημα

Ο τραπεζικός τομέας μετά την ανασυγκρότησή του θα έχει απαλλαγεί από βάρη του παρελθόντος, θα είναι πιο υγιής, πιο αποτελεσματικός, πιο εύρωστος. Με την αποσαφήνιση των κεφαλαιακών αναγκών θα επιτευχθεί σημαντική ενίσχυση της διαφάνειας, η οποία εκτιμάται ότι θα συμβάλει στη σταδιακή αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των αγορών και των καταθετών. Θα διευκολυνθούν έτσι οι τράπεζες να επιτελέσουν το βασικό διαμεσολαβητικό τους ρόλο και να συμβάλουν στην επάνοδο της οικονομίας σε τροχιά διατηρήσιμης οικονομικής ανάπτυξης.

Η ΤΥΧΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΣΤΑ ΧΕΡΙΑ ΜΑΣ

Οι προβλέψεις για τις εγχώριες οικονομικές εξελίξεις το 2012 περιβάλλονται από κινδύνους. Οι προβλέψεις για τις οικονομικές εξελίξεις στη ζώνη του ευρώ χαρακτηρίζονται επίσης από αβεβαιότητα, η οποία συνδέεται με το ενδεχόμενο όξυνσης της κρίσης χρέους. Σε αυτό το κρίσιμο περιβάλλον, η ελληνική οικονομία καλείται να κάνει σταθερά βήματα προόδου. Απαιτείται γι' αυτό πλήρης ετοιμότητα από την πρώτη κιόλας ημέρα της μετεκλογικής περιόδου, ώστε να κερδηθεί ο πόλεμος σε όλα τα μέτωπα, αρχίζοντας από την οικοδόμηση ενός αποτελεσματικού και ευέλικτου κράτους, που θα υπηρετεί ταυτόχρονα την ανταγωνιστική λειτουργία των αγορών και την κοινωνική συνοχή. Στην περίπτωση αυτή, θα αποτραπεί η διαμόρφωση συνθηκών που θα οδηγούσαν όχι μόνο σε ακύρωση των θυσιών, αλλά και σε δραστική υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου. Έτσι, η οικονομία θα μπορέσει να μπει στο δρόμο της ανάκαμψης από τα τέλη του 2013 και σταδιακά σ' έναν ενάρετο κύκλο αποκατάστασης της εμπιστοσύνης-δημοσιονομικής ισορροπίας-ανάπτυξης.

Οφείλουμε συνεπώς όλοι, ως κοινωνία, ως πολιτικό σύστημα και ως υπεύθυνοι πολίτες, να αναλάβουμε την ιστορική ευθύνη της επιλογής. Σήμερα εμείς κρατάμε την τύχη της χώρας στα χέρια μας.

Το πλήρες κείμενο της Έκθεσης θα είναι διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο της Τράπεζας της Ελλάδος: www.bankofgreece.gr.